

Upravljanje procesima učenja i određivanje oblika poučavanja

Radni materijal 2: Zašto kreda i katedra nisu dovoljne, “poučeno nije i naučeno” i “naučeno nije i primijenjeno u stvarnom životu”

Nastavnici koji slijede tradicionalne metode poučavanja skloni su precjenjivanju učinka koji preneseni sadržaj ima na njihove učenike – što je “poučeno je i naučeno”. Takav način razmišljanja je osobito učestao na srednjoškolskoj razini, gdje su nastavnici suočeni s kurikulumima pretrpanim velikom količinom složenog sadržaja. Tada se čini primamljivim posegnuti za načinom poučavanja koji djeluje najbrže i najučinkovitije – nastavnik predaje, učenik sluša, te bi nastavnik povijesti, recimo, mogao pomisliti, “sad sam završio 20. stoljeće.”

No uče li učenici slušajući predavanja? I jesu li zaista svi naučili ono što je nastavnik imao na umu – što je htio da nauče?

“Poučeno nije i naučeno”

Iz konstruktivističke je perspektive odgovor na ta pitanja negativan. “Poučeno nije i naučeno.” Učenje je individualan proces. Učenici doslovno konstruiraju svoje individualne sustave znanja. Povezuju ono što već znaju i razumiju s novom informacijom, koristeći koncepte, stvarajući ideje, prosuđujući na osnovi vlastitog iskustva, itd. U potrazi su za značenjem i logikom onoga što uče, određuju što je bitno i vrijedno pamćenja, a što nije, i može se stoga zaboraviti.

Pritom, naravno, i griješe.

Iz tog razloga bi nastavnik koji predaje pred razredom s 30 učenika trebao biti svjestan da se među njima istovremeno stvara 30 verzija tog istog predavanja te potom integrira u njihove sustave značenja – kognitivne strukture, kako ih je nazvao Jerome Bruner, poznati profesor psihologije.

No, učenje nije samo konstrukcija značenja, već i dekonstrukcija grešaka. Mlađi učenici, primjerice, mogu biti uvjereni da noć pada jer sunce zalazi, budući da je to upravo ono što vide. Nastavnici, naravno, opravdano pokušavaju ispraviti takav način razmišljanja. Sa stajališta učenika to je naporan, a katkad i neugodan proces dekonstrukcije. Nastavnikovo predavanje stoga nekim učenicima može predstavljati tek usvajanje nove informacije, dok neki drugi postaju svjesni greške ili pogrešnog shvaćanja koje se treba ispraviti.

Prema konstruktivističkom načinu razmišljanja trebamo očekivati da će greške u logici i razmišljanju, kao i pogrešno shvaćanje informacija biti pravilo, a ne iznimka – ne samo kod naših učenika, već i kod nas samih.

Revizija naših kognitivnih struktura je zbog toga puno složenija od jednostavne izmjene “starog znanja” s “novim”, koju nastavnik ostvaruje tako da taj sadržaj “saopći učenicima”. Štoviše, to je proces koji se odvija kroz dulji vremenski period, tijekom kojeg se suprotstavljeni okviri ideja i pojmova međusobno natječu – i učenici su ti koji preuzimaju težak zadatak dekonstrukcije, a ne nastavnik.

“Naučeno ne znači i primijenjeno u stvarnom životu”

Nastavnici koji nastoje ispraviti greške učenika, uvidjet će da često nije dovoljno samo “priopćiti” im što je “ispravno”. Suočeni su sa sljedećim problemima:

- Učenici ostavljaju dojam da ne “slušaju”: kako se nositi s problemom da učenici često ne mijenjaju pogrešne predodžbe nakon što su poučeni ispravnim činjenicama, konceptima, itd.?
- “Učenici uče poput papiga”: kako se nositi s problemom da školski sadržaji koegzistiraju uz sferu naivnih koncepata – uključujući pogrešnu logiku i predodžbe koje proizlaze iz neispravnih informacija, prisutnih u svakodnevnom životu učenika – a učenici ih međusobno ne povezuju? Upamte školske sadržaje za testove “poput papiga”, a zatim ih zaborave.

Svakom nastavniku su ti problemi poznati. Da bi ih se savladalo, čak ni konstruktivističko učenje nije dovoljno. Učenici trebaju učiniti nešto s onime što su naučili – trebaju to znanje primijeniti. Za nastavnika to znači, na primjer:

- nema predavanja bez popratnih zadataka;
- slušanje argumenata i zaključaka učenika, primjerice kroz njihove prezentacije, kako bi se procijenio proces i postignuća u učenju;
- učiniti učenike odgovornima za svoj napredak, na primjer u okviru iskustvenog učenja;
- uvažavanje povratnih informacija učenika: što mi se učinilo osobito važnim je... najbolje učim kad...

Zadaća nastavnika je da učenicima ponude odgovarajuće mogućnosti učenja, te da zajedno s njima procjene i ustanove što dobro funkcionira, a što ne. Konstruktivističko učenje, uključujući dekonstrukciju i popratne zadatke primjene, zahtijeva vremena. Stoga nastavnik – možda zajedno s učenicima – treba izabrati u koje se gradivo isplati uložiti više vremena. “Čini manje, no učini to dobro.”